

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

**JAROMÍR VOGEL – HUDEBNÍ SKLADATEL,
SBĚRATEL A PAMĚTNÍK**

Jarmila Junková

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2012

.....

Poděkování

Na prvním místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Tomáši Kuhnovi, Ph.D. za trpělivost, profesionální přístup a cenné rady, které mi po celou dobu uděloval.

Obrovský dík a zároveň úctu bych chtěla vyjádřit objektu mé práce, hudebnímu skladateli Jaromíru Vogelovi, jehož si cením nejen jako všestranně nadaného a originálního umělce, ale především jako člověka, který byl ochoten mi poskytnout osobní informace a podělit se s řadou zajímavých událostí ze svého života.

Poděkování náleží také skladatelově manželce Blance, bez jejíž pomoci a tolerance by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

1 ÚVOD	3
2 DĚTSTVÍ A MLÁDÍ	4
2.1 AMATÉRSKÉ DIVADLO	5
2.2 BIGBÍTOVÉ MLÁDÍ.....	6
2.3 ALA BOHEMICA	8
2.4 ŠARBILACH	10
2.4.1 Počátky orchestru.....	10
2.4.2 Zrod Šarbilachu.....	11
2.4.3 Současnost.....	13
3 DÍLO	14
3.1 FILMOVÁ A TELEVIZNÍ SPOLUPRÁCE	14
3.1.1 Filmové začátky.....	14
3.2.2 Televizní spolupráce.....	15
3.3 TVORBA PRO DĚTI A MLÁDEŽ	15
3.4 TVORBA PRO DOSPĚLÉ	16
3.5 DIVADLO.....	18
3.6 INSTRUMENTÁLNÍ HUDBA.....	21
3.6.1 Hudba komorní a příležitostná.....	21
3.6.2 Symfonická a orchestrální tvorba.....	22
3.6.2.1 Yad Vashem	23
3.6.2.2 Missa Ecumenica.....	24
3.6.2.3 Chaim be Tikva	25
3.7 ŽIDOVSKÁ HUDBA.....	26
3.7.1 Historie židovské hudby.....	27
3.7.2 Atributy židovské hudby.....	27
3.7.3 Klezmer.....	28
3.7.3 Menora	29
4 JAROMÍR VOGEL – SBĚRATEL	33
5 ZÁVĚR	35
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	37
RESUMÉ	
SOUPIS PŘÍLOH	

1 Úvod

Tato bakalářská práce sleduje jeden jediný cíl, a tím je dostat osobnost hudebního skladatele Jaromíra Vogela do povědomí širší veřejnosti. Práce je rozčleněna do tří částí, z nichž každá obsahuje důležitou složku umělcova života, a dohromady tvoří jednotný obraz člověka, který si zaslouží být nejen slyšen, ale i viděn.

V první části bych ráda vykreslila Jaromíra Vogela jako obyčejného muže, otce a manžela, který však pro svůj „třídní“ původ musel nejednou v životě ustoupit a překonávat překážky, jež mu byly tehdejší režimem kladeny do cesty. Nikdy však neztratil víru, v níž soustavně hledal a nacházel inspiraci pro svoji tvorbu.

Ve druhé části mé práce bych chtěla čtenáře seznámit s dílem Jaromíra Vogela, které je velmi rozmanité, obsahuje více žánrů od umělé písně přes renesanční hudbu až po díla velkých hudebních forem, nejčastěji inspirovaných tradičním východoevropským židovským folklórem. Jednotlivá tvůrčí období budou zasazena na časovou osu skladatelova života. Součástí tohoto dílu bude analýza malé hudební formy pro housle s doprovodem klavíru, na které bych chtěla ukázat a popsat typické atributy židovské hudby.

V neposlední řadě stojí za zmínku i sběratelská činnost Jaromíra Vogela, které se věnuje po celý svůj život. Ráda bych nástroje rozřadila do skupin podle jejich původu a funkce. Úplný seznam hudebních nástrojů bude nalezen v příloze.

Domnívám se, že obsah mé bakalářské práce může přispět nejen k popularitě samotného hudebního skladatele Jaromíra Vogela, ale především k objevení žánrově originálního díla, které touto cestou může oslovit potenciální posluchače.

Téma této práce jsem zvolila proto, že jsem členkou ethno-symfonického orchestru Šarbilach Jaromíra Vogela, tudíž jeho tvorbu dobře znám. Mimo jiné neexistuje ucelený portrét tohoto hudebního skladatele.

2 Dětství a mládí

Jaromír Vogel se narodil 5. listopadu 1943 v pražské porodnici U Apolináře, aby posléze celý svůj život prožil v jednom jediném domě a zároveň několika ulicích. Činžovní dům č. p. 26 stával v pražských Vršovcích odjakživa na stejném místě, ale název ulice se na dějinné ose několikrát změnil, a tak Vogel postupně bydlel na adrese: Barákova, za okupace Jizerská, po válce znovu Barákova, nakonec Voroněžská. A právě současný název je přímo příhodný pro osud Jaromíra Vogela. V den, kdy přišel na svět, totiž po náročné bitvě sovětských a německých vojsk vybojovalo město Voroněž znovu svou nezávislost. Stejně tak i čerstvě narozený budoucí hudební skladatel nastoupil svou vítěznou životní cestu.

Dětství prožil v atmosféře poválečné Prahy, která oplývala radostí a vděčností nad znovu nabytou svobodou a v duchu ideálu „pravda vítězí“. I v domě u Vogelů bývalo veselo. Často se hrálo a zpívalo, neboť otec byl amatérský muzikant s absolutním sluchem a ovládal hru prakticky na jakýkoli hudební nástroj, který mu přišel pod ruku. Z oken vršovického domu se ozývaly tóny akordeonu, píšťal, bicích a hlavně piana, které si malý Jaromír zvláště oblíbil. Jeho láska a zanícenost ke hře na tento nástroj mu později přivodila podobnou nesnáz, s jakou se potýkal i Robert Schumann, a to zánět šlach.

S ironií sobě vlastní dnes Vogel vtipně konstatuje, že si špatně vybral předky. Jeho dědeček byl ve své době milionář, proslulý vršovický velkouzenář a legendární vršovická postava. Zpívala se o něm dokonce písnička:

„Na hranicích města Vršovic žije Albrecht, koňský uzenář.

Prodává tam buřty, jitrnice, má tam taky maso na guláš.“¹

Otec zase po válce spoluzakládal Svaz přátel USA. Dítě s takovým kádrovým profilem to později v socialistické společnosti nemělo lehké. A tak mohl vychodit jen jedenáctiletku na Základní škole v Heroldových sadech na Praze 10, odkud po maturitě v roce 1960 nastoupil do učení v podniku na výrobu měřících přístrojů METRA. Zde pracoval dva roky jako mechanik – optik a získal výuční list

¹ Úryvek z písně při osobním rozhovoru s Jaromírem Vogelem

2.1 Amatérské divadlo

Hned první den se setkal s kolegou Josefem Kroftou² a společně založili tehdy populární formát divadla malých forem s názvem **FRMOL**. Hráli převážně převzatý repertoár jiných divadel. Krofta se ujal režie, Vogel komponování scénické hudby a hraní na kontrabas. Za piano usedl tehdy učeň, dnes známý skladatel, komik a zpěvák Jaroslav Uhlíř.

Do jejich uměleckého počínání byl zapojen i malý Jiří Schelinger s laskavým svolením rodičů (jak se vtipně poznamenávalo na plakáty jednotlivých inscenací). Vogel vzpomíná, jak po každé zkoušce a představení musel na příkaz Jirkových rodičů vyprovodit svého malého kolegu na tramvaj, aby dobře dojel domů. Jirka však obvykle na další zastávce vystoupil a často domů dorazil pozdě, anebo vůbec. Na druhý den volala rozzlobená paní Schelingerová Jaromírovi, aby mu vyčinila za jeho nespolehlivost.

Nedaleko Vogelova domu pak objevili volný prostor, kam se s Kroftou a partou dalších nadšenců uchýlili, aby mohli pokračovat v hraní divadla. Tentokrát jej nazvali **SKRADIPO** (zkratka pro zkrachovalé divadlo poezie). Jaromír Vogel zde hrál, zpíval, skládal písničky a psal scénky. V divadelní kapele působil jako kontrabasista. Krofta později odchází na studia na DAMU a Vogel se neúspěšně pokusil o studium herectví. Tím skončila vršovická divadelní éra.

Osobnost Vogelova dědečka se pojí s jednou zajímavou rodinnou historkou, která zní jako pohádka, avšak s hororovým koncem. Na sklonku 80. let přišla do domu Vogelových Státní bezpečnost a zamířila najisto do dědečkovy bývalé udírny. V komíně našli schované šperky a zlato v hodnotě tří a půl miliónu korun. Vše bylo pochopitelně zabaveno a připadlo státu. Dodnes si nikdo nedovede vysvětlit, proč se dědeček o svém pokladu rodině nezmínil. A tak se dnes jeho vnuk jen nejasně domnívá: *„Že by se bál, aby nám poklad nepřinesl neštěstí? Možná si myslel, že bude-li Bůh chtít, sám nás k němu dovede.“*³

² *1943, režisér, pedagog a vedoucí katedry alternativního a loutkového divadla DAMU

³ Osobní rozhovor s Jaromírem Vogelem

Tato záhada později inspirovala spisovatele Ladislava Fukse⁴ k napsání filmového scénáře na stejný námět. Předčasně zesnulý umělec však dílo nestihl dokončit, a tak bohužel nikdy nedošlo k jeho realizaci.

2.2 Bigbítové mládí

V roce 1963 nastoupil na povinnou základní vojenskou službu, kde působil ve vojenské kapele, ale ze zdravotních důvodů musel vojnu opustit a po roce se vrací zpátky do Prahy na rozjetou kolej po dráze hudebního umělce.

Krátce je zaměstnán v podniku *Pragooděv Praha* jako zámečník, ale jeho myšlenky směřují zcela a pouze do světa hudby. V roce 1965 složil kvalifikační zkoušky v umělecké agentuře *Toncentrum Praha* a získal tak oficiální souhlas komunistické strany k profesionálnímu vystupování na veřejnosti.

Účinkuje s barovými kapelami jako basista, zároveň koncertuje na jazzové a bigbítové scéně. Jeho první angažmá bylo v orchestru Jaroslava Maliny, kde si zahrál po boku hudebníků z Osvobozeného divadla, či Semaforu. V proslulé kavárně *Vltava* hrávali jazz a tzv. „vyšší populár“⁵. Druhé profesionální angažmá pak přijal v tehdejší známém nočním podniku *Sekt pavilon*, kde hrál na kontrabas a piano.

Ve stejném roce zakládá monumentální rockovou kapelu *Heaven's Angels*, jejíž název byl inspirován antonymním označením skupiny *Hell's Devils*⁶. Ve vrcholné fázi měl soubor 35 stálých členů. Jednalo se o bigbítovou kapelu, která jako jediná v tehdejší Československu zahrnovala i malý orchestr včetně smyčců, žesťů, kytar a bicích nástrojů. Svoji hudební dráhu zde odstartovali např. Jiří Helekal, Jitka Vrbová, Josef Laufer, Jeňýk Pacák a další. Všichni koncertovali z čistého entuziazmu a zcela zadarmo.

⁴ 1923 – 1994, český spisovatel, autor psychologické prózy, nejznámější kniha *Spalovač mrtvol*

⁵ Koncertní programy dechových a estrádních orchestrů na známé melodie, např. z operet

⁶ Jedna z prvních pražských beatových kapel založená Evženem Fialou

Repertoár kapely tvořily písně odposlouchané z radia Luxembourg⁷, které Vogel zapisoval do not a upravoval aranže pro potřeby orchestru. Sám autor tvrdí: „*Vždycky jsem měl tendence narušovat zajeté konvence, bourat standardy. Do tanečních kapel jsem pašoval flétny, violoncella, housle, nebo hoboj. Tehdy se to vůbec nenosilo. Bavilo mě experimentovat.*“⁸

Sdružení se rozpadlo po dvou letech. V té době měl již za sebou bohaté zkušenosti, nebál se experimentovat a začal se nořit ještě dále a hlouběji do tajů skladatelského řemesla. Objevoval nepoznané, nacházel utajené.

V roce 1966 byl přijat na Lidovou konzervatoř v Praze, obor skladba a dirigování. Studium probíhalo formou večerních kurzů pro pracující. Během čtyř let si Vogel upevňoval teoretické znalosti harmonie ve třídě prof. Zdeňka Zahradníka a hudební formy pod vedením prof. Čenka Staška. Obor dirigování nakonec nedostudoval. Jeho jediným cílem a zároveň vášní se stala skladba, a to natolik, že si ještě připlácel za soukromé hodiny hudební teorie u prof. Jana Zdeňka Bartoše.

Po absolvování konzervatoře v roce 1971 složil další kvalifikační zkoušky u Pražského kulturního střediska v oboru zpěvák, baskytarista, pianista a vedoucí orchestru. O rok později pak tu samou zkoušku úspěšně vykonal před porotou Středočeského krajského kulturního střediska.

Koncem 60. a začátkem 70. let založil a účinkoval v několika dalších kapelách. Komponoval, aranžoval, zpíval a hrál. V kapele *Excentric* se nechal ovlivnit barokní hudbou, kterou umně skloubil s dobovým popem. Následující kapela *Kismet* vznikla jako doprovodná skupina zpěváka arabského původu Samira Al Iskandarani, tehdy studenta malířství na AVU, který se později hudebně proslavil v Egyptě.

Bezpochyby nejznámější formací, kterou Jaromír Vogel založil v roce 1969, byla skupina *Faraon*. Původní název *Black and White* se rozhodl její zakladatel změnit z důvodu častého výskytu a oblíbenosti na tehdejší pražské beatové scéně. Originální sestavu tvořili: *Jaromír*

⁷ Legendární rozhlasová stanice v tehdejším Československu, která mladé generaci poskytovala přístup k moderní populární hudbě.

⁸ Soukromý archiv výstřížků z novin a časopisů Jaromíra Vogela

Vogel – piano, *Jan John* – zpěv, *Viktor Kotrubenko* – saxofon, *František Kovář* - trubka, *Karel Šíp* – baskytara, *Zdeněk Šemnický* – bicí.

V médiích se často mylně uvádí, že otcem skupiny **Faraon** je Karel Šíp. Ve skutečnosti právě on docházel na soukromé hodiny baskytary k Jaromíru Vogelovi, který ho do své kapely přizval. Na jaře roku 1971 objevil Šíp hit australské skupiny *The Mixtures*, se kterou dlouho vévodili tamním hitparádám. Tehdy se Karel Šíp projevil jako zdatnější textař než instrumentalista a dnes slavná píseň **Šlapací kolo** (v originále *The Pushbike*) byla na světě. Nutno dodat, že píseň aranžoval právě Jaromír Vogel a původní verzi nazpíval Jan John.

Přestože se píseň takřka přes noc stala hitem československé hudební scény, Jaromír Vogel se rozhodl **Faraon** opustit a jeho místo v kapele zasedl Jaroslav Uhlíř. Nabídka na výjezd do zahraničí se počátkem 70. let nedala odmítnout. Vogel však nakonec výjezdní doložku nedostal. Hraní po barech ho přestávalo těšit, a tak stále častěji trávil dny za stolem s notovým papírem a tužkou. Svou prvotní tvorbu prezentoval na hudebních soutěžích, festivalech a koncertech. Zde začíná jeho skladatelské období.

2.3 Ala Bohemica

Ve stálé snaze po nalézání nového, neobvyklého materiálu se Jaromír Vogel dostal až k hudbě renesance. Od mládí se rád toulal po českých a slovenských hradech, v jejichž tajemných prostorách nalézal zalíbení v historických hudebních nástrojích a dokonce i šermu. Zvídavé kroky ho dovedly až do Levoče na východním Slovensku, kde mohl nahlédnout do dobových archivů. Ze starých loutnových tabulatur pak přepisoval noty do dnešní podoby, aby je mohl přizpůsobit současnému posluchači.

Nejednou přijal nabídku ke spolupráci se skupinami historického šermu, pro něž skládal a natáčel hudbu k jejich vystoupením, např. pro skupinu *Mušketýři a bandité*, která vznikla počátkem šedesátých let jako první svého druhu v Evropě. Často obohacoval různé hudební a literární pořady hudebním doprovodem v duchu renesance.

Vše začalo tím, když se skladateli dostalo do rukou LP **Pro arte antiqua**, český soubor pro starou hudbu, hrající na dobové nástroje. Jak sám říká: „*Poslouchal jsem to pořád dokola. Do*

*renesance jsem se zbláznil a beatem se živil. Časem k tomu muselo dojít... K beatové a rock'n'rollové rytmice má renesance proklatě blízko, dát je dohromady – to přišlo skoro samo.*⁹

Nakonec „stará muzika“ zcela zvítězila nad populárním bigbitem a v roce 1975 založil Jaromír Vogel vlastní monstrózní těleso s názvem *Ala Bohemica*. Název v překladu z latiny znamená české křídlo a jedná se o starý hudební nástroj ve tvaru ptačího křídla, který měl několik strun a držel se v náručí. V době gotiky a renesance se na něj hrávalo výhradně v českých zemích.

Orchestr tvořilo 60 hráčů a malý 15-ti členný pěvecký sbor. Skladatel a umělecký vedoucí souboru dal svým originálním aranžím název „*inspirenes*“, tedy inspirováno renesancí. Jednalo se o kombinace renesančního stylu se současnou hudbou, částečně moderně rytmizovanou. Repertoár byl vybírán z dobových skladeb, především však ze zhudebněné poezie od raně středověké (trubadúrské) po vrcholnou renesanci ve vlastních kompozicích a úpravách. Autory textů byli doboví umělci, jako např. Václav Lucemburský, Jan Kochanowský, Hans Sachs, William Shakespeare, Michelangelo Buonarotti a jiní básníci 15. a 16. století.

Melodicky i tonálně vycházely skladby přísně z ducha renesanční polyfonní písně. Kromě běžných smyčcových a dechových nástrojů byl orchestr obohacen o staré nástroje, jako např. *trumšajt*¹⁰, *fanfrnoch*¹¹, *vozebouch*, *pošeta*¹², *serpent*¹³, *cink*¹⁴, *křivé rohy*, *loutna*, *organetta*¹⁵ nebo *klavinet*¹⁶. Některé nástroje zapůjčil umělecký vedoucí souboru Jaromír Vogel ze své sbírky, jiné byly umně vyrobeny zručnými nadšenci.

„Šlo o to zachovat onu historickou inspiraci, ať už ve volbě církevních stupnic, polyfonního vedení hlasů, nebo samotným užitím starých nástrojů, a celé věci dát současný smysl. Tedy

⁹ Osobní rozhovor s Jaromírem Vogelem ze dne 12. 3. 2012

¹⁰ Jednostrunný hudební nástroj, na který se hraje smyčcem. Vyvinul se z monochordu.

¹¹ Český lidový hudební nástroj původem z Chodska

¹² Strunný nástroj podobný houslím z 18. století

¹³ Nejstarší žesťový nástroj, typ cinku, název odvozen od tvaru nástroje připomínající hada

¹⁴ Starý dechový nástroj, vzhledem k nátrubku řazen do skupiny žesťů

¹⁵ Strunný nástroj podobný cembalu

¹⁶ Strunný nástroj podobný cembalu

*nikoli sentimentální reminiscence, ale pokus o nový jazyk, způsob vyjádření současných pocitů.*¹⁷

Po deset let působil orchestr tvořený téměř výhradně amatérskými hudebníky po celé Praze. Nejraději předváděli své umění ve starých palácích a zámcích, historických prostorách pražského Klementina, či planetária. Vystoupení byla kromě hudby provázena recitací renesanční poezie, mnohdy i ukázkami historického šermu, průvodního slova se zpravidla ujímali herečka Klára Jerneková, Ladislav Županič či Milan Pěkný.

V roce 1985 se těleso po desetiletém působení rozpadlo ze zcela banální příčin. Zkoušky probíhaly v sále tehdejšího federálního ministerstva dopravy, což posléze vedení zhodnotilo jako zamezování využívání místa pro účely zaměstnanců a soubor tedy musel budovu opustit.

2.4 Šarbilach

2.4.1 Počátky orchestru

Šarbilach je označení pro ethno-symfonetický orchestr Jaromíra Vogela, jehož historie sahá až do roku 1992. U jeho zrodu stál Jaromír Vogel s dcerou Kateřinou a harfenistka Pavla Jahodová – Vondráčková, kteří zpočátku pořádali představení převážně pro potřeby Židovské obce pražské. O dva roky později byl soubor přizván ke spolupráci na hudebním doprovodu k divadelnímu představení *Romeo a Julie*, uváděného na nádvoří Starého purkrabství Pražského hradu po dvě sezóny. Duo se rozrostlo v komorní těleso v profesionálním obsazení: *Kateřina Vogelová* - klarinet, *Pavla Jahodová-Vondráčková* - harfa, *Kamila Jiroušková* - flétna, *Jaromír Novotný* – fagot a *Eva Bulgakovová* - viola. Při této příležitosti byl soubor poprvé pojmenován **symfonetickým** orchestrem Jaromíra Vogela. Premiéra proběhla 8. července 1994, obnovená premiéra pak 25. června 1995.

Inscenaci režíroval herec, režisér, člen židovské obce Tomáš Töpfer. V hlavních rolích vystupovali Tereza Brodská, Radek Holub, Vladimír Javorský, Kamil Halbich, Jiří Langmajer a další. Hudbu složil Jaromír Vogel na slova Williama Shakespeara, jež do češtiny přebásnil Josef Topol.

¹⁷ Výstřížek z novinového článku ze soukromého archivu Jaromíra Vogela

Nastudování jednotlivých písní provedl Studiový orchestr AVOS, jehož zvuk byl kromě klasických nástrojů obohacen o dobové a historické tóny *loutny*, *violy da gamba*¹⁸, *fiduly*¹⁹ a *dynd*²⁰. Orchester řídil J. B. Krejčí. Vokální složku nazpívali členové pěveckého sdružení POT pod vedením sbormistryně Lenky Pecharové, která se zároveň ujala sólového partu (soprán) spolu s Jiřím Helekalem.

Hudební složka inscenace byla později zaznamenána na CD pod názvem *Hudba věnovaná Shakespearovi*, na které se objevila hudba i k dalším Shakespearovým hrám *Sen noci svatojánské* a *Hamlet*. Výhradním autorem všech skladeb a aranží je Jaromír Vogel, který se zde představil i jako zpěvák. CD bylo nahráno ve studiu AVOS.

2.4.2 Zrod Šarbilachu

Zpočátku se orchestr věnoval zejména úpravám židovských lidových písní, postupem času se repertoár začal rozšiřovat a na řadu tak přišly skladby nesoucí originální rukopis Jaromíra Vogela v duchu tradiční východoevropské židovské hudby. Zde se zrodil nápad pojmenovat dosud bezejmenné těleso příznačným názvem „**Šarbilach**“, což bychom mohli volně do češtiny přeložit jako střípek štěstí. Tento starý židovský obyčej se uchovává dodnes při svatební hostině, kdy se střípky z rozbitého poháru rozdávají svatebčanům pro štěstí.

Těleso se postupně rozvíjelo a k původním pěti hráčům začali přibývat další umělci z řad studentů konzervatoří i profesionálů. Repertoár sestával výhradně z židovské hudby, a to buď v úpravách židovských lidových písní a tradicionálů, nebo originální tvorby skladatele Jaromíra Vogela.

V roce 1996 orchestr koncertoval v *Rudolfinu* u příležitosti státní návštěvy izraelského prezidenta v České republice. V roce 1998 byl **Šarbilach** hostem České televize v hudebním pořadu "*Sešli se*", kde účinkoval společně s Hradišťanem Jiřího Pavlici. V letech 2000, 2001,

¹⁸ Historický smyčcový nástroj s pražci, který se při hře drží mezi koleny (gamba = lat. noha), hraje se na něj lukovitým smyčcem drženým zespodu, má 6 až 7 strun, různé velikosti a ladění.

¹⁹ Středověký smyčcový nástroj (předchůdce dnešních houslí) s různým počtem strun, rozlišným laděním, stavbou a druhem materiálu.

²⁰ Strunný hudební nástroj podobný houslím, má plošší a hranatější tvar, je vydlabán z jednoho kusu dřeva s přilepenou horní deskou.

2003 orchestr hostoval na hudebním festivalu *Žižkovský nekonvenční podzim Jiřího Hoška* a v letech 2004 a 2005 vystoupil na mezinárodním festivalu česko-německo-židovské kultury *9 bran* ve Valdštejnské zahradě.

V prosinci 2005 se orchestr podílel na uvedení světové premiéry symfonické básně Jaromíra Vogela **Yad Vashem**²¹ v Jeruzalémské synagoze v Praze. Dílo bylo provedeno v rozšířeném počtu hudebníků a nastudováno ruským dirigentem Vjačeslavem Grochovským. Věnováno bylo obětem holocaustu a osobnosti Sira Nicolase Wintona.

11. září 2006 se část orchestru zúčastnila další světové premiéry, tentokrát symfonické mše **Missa Ecumenica** pro sólisty, dětský sbor, smíšený sbor, symfonický orchestr, etnické nástroje, malý dechový soubor a recitaci pod taktovkou Jiřího Petrdlíka ve Smetanově síni v pražském *Obecním domě*. Provedení díla bylo naplánováno k datu teroristických útoků na Spojené státy americké, jehož obětem byla skladba věnována.

V roce 2009 založil Jaromír Vogel spolu s jeho ženou Blankou uměleckou produkční agenturu VOGEL MUSIC AGENCY a občanské sdružení MUZIKA JUDAIKA²², pod jejichž hlavičkou byly realizovány některé koncerty a jiné projekty Šarbilachu.

V návaznosti na tyto skutečnosti se Šarbilach začínal dostávat více do povědomí veřejnosti, a to i díky novému manažerskému zázemí, kterého se profesionálně ujala *Blanka Vogelová*. Nová spolupráce přinesla řadu koncertů nejen v Praze, ale i na mnohých židovských festivalech po celé České republice, např. na Židovském festivalu *Šamajim* v Třebíči, na *Židovských dnech kultury v Holešově*, nejnověji na prvním malém židovském festivalu *MAŽIF* v Praze – Kyjích.

Jaromír Vogel komponoval znělky, vznikaly benefiční a tematické koncerty dedikované Siru Nicolasu Wintonovi, Arnoštu Lustigovi a dalším. Veřejná vystoupení absolvoval orchestr na festivalech *Vyšehraní*, *Mezi ploty*, *Camerata Nova Náchod*, *9 bran*, na Hoškově *Nekonvenčním žižkovském podzimu*, na *Svatojánských slavnostech* v kostele sv. Ignáce, v žižkovské hudební síni *Atrium*, v pražském experimentálním prostoru *Roxy NoD*, v sále *Městské knihovny* na Praze 1, pravidelně hostuje v sále radnice *Židovské obce pražské*.

²¹ Yad Vashem – památník mučedníků a hrdinů v Izraeli, postaven v roce 1953 na památku obětí holocaustu.

²² Občanské sdružení, které spojuje židovskou hudbu a kulturu, vytváří podmínky pro její šíření.

Postupem let si taktovku v orchestru vyměnila známá i neznámá jména dirigentů: *Jan Bedřich Krejčí, Matěj Farkaš, Václav Vomáčka, Varhan Orchestrovič Bauer*, souběžně *David Lukáš a Blanka Boháčková, Václav Kalenda, Kristina Štanclová, Lukáš Kovařík*. Svou příležitost dostal i mladý hudební skladatel *Petr Koronthály*, který pro **Šarbilach** upravil několik židovských písní. V současné době se vedení orchestru ujímá *Pavel Trojan ml.*

2.4.3 Současnost

Dne 28. prosince 2012 proběhla zatím poslední Vogelova premiéra symfonické suity **Chaim be Tikva**²³ v prostorách *Betlémské kaple* na Betlémském náměstí v Praze. Dílo s příznačným atributem monumentální proběhlo ve spolupráci se spojenými orchestry **Šarbilach** Jaromíra Vogela a *Camerata filarmonica Bohemia*, dále účinkovalo klavírní trio a dětský kvintet Ady Slivanské a dětský pěvecký sbor *Camerata*. Sólových pěveckých partů se ujali L. Pecharová, D. Krausová, E. Adlerová, M. Fousková, K. Dušková, M. Foršt, R. Klimt. Dirigoval Jiří Havlík. Celkem se projektu zúčastnilo 119 umělců z České republiky i zahraničí.²⁴

1. března letošního roku oslavil **Šarbilach** 20. výročí své existence koncertem konaným v prostorách Židovské obce v Praze na Starém městě. Jako obvykle obdařila celý večer průvodním slovem Pavla Jahodová – Vondráčková, dnes spolu s Jaromírem Vogelem jediná zakládající členka orchestru, která vystoupení zajímavě protkává fakty o židovských tradicích a svátcích.

Šarbilach je svým uměleckým zaměřením jediný orchestr svého druhu v České republice. Originálním zvukem a žánrovou výjimečností se řadí do skupiny etnických souborů a získává si tak nové posluchače nejen z řad mladší generace, ale i širší veřejnosti. Pro lepší organizaci a zefektivnění práce bylo 1. června 2009 založeno stejnojmenné občanské sdružení, jehož členy tvoří převážně hráči orchestru, ale i přátelé a příznivci židovské hudby. Mediálními partnery orchestru jsou *Radio Etho* a *Muzika Judaika o. s.*

²³ Chaim be tikva – hebr. Život s nadějí

²⁴ Více viz Symfonická a orchestrální tvorba

3 Dílo

3.1 Filmová a televizní spolupráce

3.1.1 Filmové začátky

Během studií na konzervatoři došlo k osudovému setkání Jaromíra Vogela s Vladimírem Kavčiakem²⁵, tehdy studentem režie na pražské FAMU. Mladý režisér vycítil potenciál nadějného skladatele a přizval Jaromíra ke spolupráci na připravované televizní inscenaci *Lekce z přítomnosti*. Vogel nabídku přijal a začal tak novou éru své skladatelské činnosti. Psal se rok 1974.

Televizní drama, jehož ústřední postavou je hrdina socialistické práce, opatřil Vogel hudbou plnou vášni a vzdoru v provedení orchestru FISYO (Filmový symfonický orchestr), který řídil zkušený a uznávaný dirigent Štěpán Koníček.

V roce 1977 pak následoval hudební doprovod k poetickému televiznímu příběhu *Tri šťastné čerešně*. Spolupráce dvou mladých umělců se osvědčila, a tak přicházely další nabídky na filmovou hudbu.

V pořadí třetí příležitost se naskytla v roce 1981 při natáčení filmu *Súdím ťa láskou*. Poetický snímek s kriminální zápletkou sleduje osudy jedné rodiny na pozadí společenských událostí 50. let v Československu, které jsou zde líčeny velmi realisticky a zároveň emotivně, čemuž odpovídá i hudební složka. Film byl natočen podle skutečné události a později dokonce vybrán do širšího výběru na cenu Oscara.

O dva roky později se autoři setkali při tvorbě životopisného televizního filmu *Karel Hynek Mácha*, kde skladatel mj. použil indická tabla²⁶ pro podtržení historických ilustrací a zároveň jako funkční zvukovou barvu. Poslední společné dílo pak vytvořili v roce 1986, byl jím další televizní film s názvem *Přezůvky štěstěny*, v němž účinkovali např. Blanka Bohdanová, Hana Maciuchová, Boris Rösner, František Němec a další.

²⁵ *1948, vystudoval filmovou a televizní režii na FAMU, režisér v Hlavní redakci dramatických pořadů ČT, režisér ve Filmovém studiu Bratislava, od roku 1991 producent

²⁶ Tradiční indický bicí nástroj

3.2.2 Televizní spolupráce

Jaromír Vogel si postupně vydobyl své místo na skladatelském výsluní a jeho jméno se začalo rychle šířit k dalším režisérům, s nimiž navazoval spolupráci a pro něž komponoval hudbu k filmům, divadelním hrám, muzikálům, melodramatům, pohádkám a inscenacím.

3.3 Tvorba pro děti a mládež

Skladatel má čtyři dcery. Všechny po něm zdědily hudební nadání. Jako starostlivý otec a muzikant z povolání vedl své děti již od útlého věku k lásce k hudbě a učil je hře na různé nástroje. Domácí kapelu tvořilo trio v obsazení piano, klarinet a kytara (čtvrtá dcera ještě nebyla na světě, dnes hraje na violoncello). Hrála se výhradně autorská tvorba, dětské písničky vznikaly většinou ve spolupráci s textačkami Janou Spisarovou, Jaroslavou Motlovou či Evou Vogelovou.

Písňe začaly mít ohlas i mimo rodinný krb. Jedna z prvních Vogelových písniček, která zazněla v televizi, byla *Ukolébavka pro Markétu*, kterou složil pro svou prvorozenou dceru. K širšímu okruhu malých posluchačů se dostávaly díky odvysílání v dětských pořadech *Vlaštovka*, či oblíbeném *Studiu Kamarád*, kde zazněly např. *Prázdniny*, *Ferda v pudru*, *Vášek na višni*, *Necky* a další. Písňe si mohli diváci vyslechnout také v pořadu *Hrajeme si pro potěšení* a v tehdy populárním *Televizním klubu mladých*.

V průběhu 70. a 80. let se podílel na řadě původních inscenací Československé televize pro děti a mládež, např. *Tak ted' nebreč* (1977) v režii Jiřího Adamce. Pro slovenského režiséra Viliama Gränfingera zkomponoval hudbu k animovanému muzikálu *Cínový vojáček*.

Jaromír Vogel se však nevyhýbal ani ochotnickým divadlům, pro které po léta skládal hudbu k různým hrám a vystoupením. „*Spolupráci s amatérskými soubory se nevyhýbám. Neškolení, zapálení ochotníci dokážou mnohdy divy.*“²⁷ Pro ochotnický spolek z Odolena Vody zkomponoval hudbu k představením *Zlatovláska* a *Tanec s čertem*. Pro soubor Bozděch

²⁷ Citace z novinového článku ze soukromého archivu Jaromíra Vogela

z Prahy 10 opatřil hudebním doprovodem pohádky *O zlaté niti*, *Šípková Růženka*, *Princ a chudšas*, *Dalskabáty*.

V roce 1993 proběhla premiéra známé pohádky *Královna koloběžka* na motivy Jana Wericha v malém sále karlínského divadla, k níž Vogel zhudebnil upravené texty Šárky Vladkové. Stejně tak spolupracoval se studentkou DAMU maďarského původu Agnes Kiszely na Andersenově pohádce *Sněhová královna* v loutkovém provedení.

3.4 Tvorba pro dospělé

V roce 1979 napsal společně s Harry Macourkem²⁸ hudbu k humornému povídkovému filmu *Jak rodí chlap* v režii Zdeňka Trošky, Jana Ekla a Vladimíra Drhy. Tři povídky s názvem *Poštovský panáček*, *Hádanka* a *Věrné milování* spojuje společné téma specifického chování mužů ve chvílích, kdy jejich ženy přivádějí na svět dítě²⁹. V posledních dvou jmenovaných se Jaromír Vogel také objevil v malých hereckých rolích.

O tři roky později přišla spolupráce na dramatické televizní inscenaci Jiřího Adamce *Od dvou do čtyř* (1982), v hlavních rolích s Ivou Janžurovou, Aloisem Švehlíkem a Miriam Chytilovou. V roce 1985 zkomponoval hudbu k pohádce *Slunečnice*. Hlavní představitelku ztvárnila herečka a zpěvačka Dagmar Patrasová, která v průběhu dalších let nazpívala několik Vogelových písní pro děti.

Vrcholem televizní skladatelské etapy byla bezesporu nabídka k hudební spolupráci na, dnes již legendární, pohádce *Anička s lískovými oříšky* (1993). Romantický příběh o věrné lásce režíroval Aleš Horal, námět napsala Lucie Konášová na motivy anglické lidové pohádky. Oba tímto dílem debutovali. Ústřední dvojici vytvořili zkušení herci Linda Rybová a Jan Čenský. Hudbu Jaromíra Vogela na text Zdeňky Lorencové nazpívala Věra Špinarová.

Na spolupráci s královnou českého zpěvu, jak ji skladatel nazývá, vzpomíná i po letech s neutuchajícím obdivem. Při natáčení ve studiu nazpívala Špinarová všechny písně tzv. na „druhou dobrou“. Všichni zúčastnění povstali s bouřlivým potleskem a autor hudby si

²⁸ Původním jménem Karel Macourek, slovenský dirigent a hudební skladatel

²⁹ <http://www.fdb.cz/film/9283-jak-rodí-chlap.html>

neodpustil expresivní poznámku: „*Hergot, ta to vystříhla, to jsem ještě nikdy neslyšel. Ta ženská s tou muzikou snad souloží!*“³⁰

Po úspěšném odvysílání této pohádky, která byla přeložena i do anglického jazyka a o níž po premiéře na francouzském festivalu projevil zájem izraelská, německá a texaská televizní společnost, se mladý režisér rozhodl znovu oslovit Jaromíra Vogela, aby využil jeho skladatelských schopností při svém dalším projektu. Tentokrát se jednalo o dvoudílnou dramatickou pohádku *Marie Růžička* (1995), která se natáčela na hradě Zvíkov.

Se začínajícím režisérem Horalem se však Vogel setkal již v roce 1988 při natáčení tehdy ještě amatérského filmu *Epilog*, kde si zahrál dojemnou roli židovského hudebního skladatele. Pointa příběhu spočívá v kontrastu koncentrovaného zla prováděného na bezmocných obětech druhé světové války a citlivého umělce, který je odsouzen k transportu smrti a jeho jedinou záchranou, jak zůstat nesmrtelný, je dokončení jeho poslední rozepsané partitury.

Němý snímek s protiválečnou tematikou, jehož poselství vyvěrá z apelu na lidskost, protestuje proti organizovanému násilí, fašismu a rasismu, získal 1. cenu na 3. bienále amatérských filmů v Sázavě nad Světlou. Stejně tak byl oceněn i herecký výkon hlavního představitele Jaromíra Vogela.

V pořadí další následovala televizní inscenace *Píseň o lítosti* (1998) na literární námět Viktora Fischla³¹ v režii Dušana Kleina. Jednalo se o hudební zakázku na téma holocaustu, ve které se Jaromír Vogel projevil jako zasvěcený znalec tohoto tématu, mohl zkušeně uplatnit své kompoziční znalosti v duchu židovské hudební tradice a podtrhnout tak náladu celého dramatu.

Nejnověji se Vogel podílel na hudebním doprovodu k dokumentu Olgy Struskové *Stopy po hvězdách* (2007), který vypovídá o tom, jak se české děti učí o holocaustu a jak se formou různých workshopů seznamují s tématem, které bylo tabuizováno nejen v českém školství, ale v celé společnosti³².

³⁰ Soukromý rozhovor s Jaromírem Vogelem

³¹ 1912 – 2006, český židovský básník, prozaik, publicista a překladatel. V roce 1949 emigroval do Izraele a změnil si jméno na hebrejské Avigdor Dagan.

³² <http://www.fdb.cz/film/59395-stopy-po-hvezdach-traces-of-stars.html>

Samostatnou kapitolou zůstává spolupráce na televizním pořadu *Tuzemský konzumní* (1993), jehož tvůrcem byl původem srbský režisér, absolvent pražské FAMU, Boro Radojčić. *Tuzemský konzumní* popisuje jako soubor skečů tu absurdních, tu zemitých, vesměs pojednávajících o české mentalitě, které potěší pravděpodobně víc intelektuály, než ty, co očekávají komunální humor.

Stabilní obsazení pořadu tvořili z převážné části herci divadla Sklep, ale svou troškou do mlýna přispěli také příznivci dobrého humoru, např. Jan Kraus, Ladislav Gerendáš, Milena Dvorská nebo Petr Haničinec.

Jaromír Vogel vzpomíná, když se parta sešla v jeho vršovickém bytě, kde se, jak jinak, rozléval tuzemský konzumní a při promítání nově natočeného dílu, se váleli po zemi směchy Tomáš Hanák a David Vávra.

V následujícím roce napsal hudbu k dokumentárnímu cyklu s názvem *Zjizvená tvář měst*, který odvysílala Česká televize v režii Petra Kotka. V tomto pořadu se jeho tvůrci poprvé pokusili o zmapování architektonické devastace českých měst.

3.5 Divadlo

První divadelní nabídku přijal Jaromír Vogel v roce 1988, kdy složil hudbu k Sofoklově antické tragédii *Antigona* uváděné na prknech Divadla Jaroslava Průchy v Kladně. Představení režíroval Karel Brožek, hudební nastudování provedl Jan Krejčí. Premiéra proběhla 5. listopadu 1988. Za scénickou hudbu k této hře, která divákovi vyšla vstříc oscilací mezi úctou ke klasice a moderním pojetím, byla jejímu autorovi udělena cena Výboru sekce pro tvůrčí činnost v oblasti divadla a rozhlasu českého literárního fondu.

O rok později napsal Jaromír Vogel hudbu k baladě o devíti obrazech *Šopalovičovo kočovné divadlo*, kterou divadlo DJP v Kladně poprvé uvedlo 25. února 1989. Autorem hry je srbský spisovatel Ljubomir Simović³³, jehož dílo získalo hlavní cenu na Festivalu současných her v Novém Sadu v roce 1986.

³³ *1935, srbský básník, spisovatel, dramatik a esejista

Scénická hudba Vogelovi nabízela neomezené tvůrčí možnosti, podmíněné pouze konkrétním žánrovým zadáním, které mělo dotvářet a podtrhnout atmosféru celého díla tak, jak ji skladatel vnímá. Na tomto poli se cítil jistě a zároveň volně. V průběhu deseti let sklídl nejen jeden úspěch, o čemž svědčí celkový počet zakázek a jejich kvalitní nastudování i provedení.

V roce 1989 přišla nabídka ke spolupráci s Městskými divadly pražskými, konkrétně s divadlem Rokoko, které připravovalo k uvedení v nové sezóně tragikomedii *Pan Biedermann a žháři* s podtitulem *Naučná hra bez naučení*. Hra švýcarského dramatika Maxe Frische³⁴ zaznamenala celosvětový úspěch. Pražské představení režíroval Miloš Horanský.

Do třetice se Jaromír Vogel představil jako autor hudby na scéně DJP v Kladně v komedii *Zelňačka* v režii Karla Brožka. Autorem hry je Otto Zelenka³⁵, premiéra proběhla 9. června 1990.

Letní Shakespearovské slavnosti roku 1994 znamenaly osudový krok v životě Jaromíra Vogela, když si na něj vzpomněl dávný přítel a kolega z Divadla E. F. Buriana, režisující herec Tomáš Töpfer. Společně vytvořili dílo, které se dočkalo i studiového zpracování, aby mohlo být zaznamenáno na CD. (*více viz kapitola Šarbilach*)

9. února 1995 proběhla premiéra divadelního představení hry Karla Poláčka *Muži v ofsajdu* v budově Židovské radnice v Praze. Za zmínku jistě stojí fakt, že tento slavný český spisovatel byl bratrancem Vogelovy babičky, takže k tématu svého předka se hudební doprovod skládal s chutí a vděčností.

O zcela netradiční spolupráci se jednalo v případě inscenace *Theatrum passionale aneb Zrcadlo umučení Pána Ježíše* uváděné v prostorách baziliky sv. Jiří na Pražském hradě. Představení režíroval Tomáš Töpfer, který si po úspěchu *Romea a Julie* v předchozím roce opět vzpomněl na svého dávného přítele z divadla E. F. Buriana, aby jeho nové dílo obdařil hudebním doprovodem.

³⁴ 1911 – 1991, švýcarský spisovatel a dramatik, jehož dílo ovlivnily zejména události druhé světové války a dílo Bertolda Brechta

³⁵ *1931, český spisovatel, dramatik, scénárista, otec slavného režiséra Petra Zelenky

Přestože představení nemělo právě velký ohlas u publika, kritika se pochvalně vyjadřovala zejména o hudbě, kterou označovala za nejsilnější složku celého scénického díla. „*Stává se jednotlivým prvkem celého tvaru, dopovídává situace. Je mnohotvárná, odráží inspirace církevní i lidové, křesťanské i židovské.*“³⁶

Díky perfektním akustickým podmínkám v bazilice se hudba v podání sedmnáctičlenného orchestru a čtyř sólových hlasů pod vedením dirigenta Jana B. Krejčího mohla ještě lépe rozeznít v prostoru a vytvořit tak dokonalou atmosféru velikonoční hry. Ve smyčcích skladatel použil mj. *violu da gamba*³⁷, a posvátný židovský nástroj *šofar*, který si Jaromír Vogel nechal speciálně vyrobit pro tuto příležitost. Jedná se o beraní roh s vydlabaným náustkem, troubí se na něj na začátku modliteb při svátku *Jom kipur*³⁸. Vydává pouze jeden tón a ten, kdo na něj hraje, je považován za posvátnou osobu.

„*Původně to měl být jakýsi kompilát částečně mojí muziky, částečně klasiky, částečně hudby starých mistrů. Nakonec se moje muzika zalíbila Tomáši Töpferovi natolik, že ji jako režisér použil celou. Dokonce jsme začali uvažovat o samostatných koncertech, propojených se čtením ze Starého zákona.*“³⁹

Ve stejném roce pak Vogel zkomponoval hudbu pro ochotnický divadelní spolek Bozděch Praha ke komedii s kriminální zápletkou *Oženit se, to je vždycky riziko*. Především však navázal spolupráci s Klicperovým divadlem v Hradci Králové, pro nějž v sezóně 1995/ 1996 napsal hudbu ke známé divadelní hře *Tovje vdává dcery* (v České Republice uváděné též pod názvem *Šumar na svatbě*) podle předlohy ukrajinského židovského spisovatele Šoloma Alejchema. Představení režíroval Karel Brožek. Dramaticky se do inscenace podařilo začlenit hudební složku tak, že činohra založená na pověstném židovském humoru v závěru vyzněla celkově více múzicky.

V roce 1996 pak skladatel Jaromír Vogel přičichl k novému hudebnímu žánru, kterým byl muzikál. Hra se zpěvy podle příběhu ze Starého zákona byla zkomponována na zakázku v rámci Prvních kulturních židovských dní ve Františkových Lázních. Představení obdařené textem Miroslava Kantka nastudovalo místní Divadlo Boženy Němcové.

³⁶ Novinový článek z kulturní přílohy Zemědělských novin ze dne 3. 5. 1995

³⁷ Starý smyčcový nástroj podobný violoncellu, drží se mezi kolena, nemá bodec.

³⁸ Den smíření (z hebr.), nejvýznamnější židovský svátek, provázený půstem a intenzivními modlitbami

³⁹ Rozhovor s Jaromírem Vogelem v rubrice Kultura časopisu Dobrý večerník ze dne 18. dubna 1995

Po úspěšné televizní spolupráci s režisérem Boro Radojčičem se oba umělci znovu sešli, tentokrát v pražském divadle Minor. Jaromír Vogel se ujal hudebního nastudování k loutkové hře *Sentimentální výchova*, která volně navazovala na pětidílný televizní seriál *Tuzemský konzumní*. Předlohou samotné hry založené na ironii, satíře a černém humoru byl román Gustava Flauberta *Citová výchova*. Premiéra proběhla 30. dubna 1996 a dočkala se několika repríz.

V následující sezóně proběhla v témže divadle premiéra pohádky *Ukradený měsíc*, kterou na motivy stejnojmenného díla židovského autora Ludvíka Aškenazyho napsala Vida Neuwirthová.

Do třetice se Jaromír Vogel, coby autor scénické hudby, představil v loutkovém divadle Minor při nastudování hry *Rudolf II. a Rabi Löw*, jejíž děj líčí fiktivní setkání dvou osobností rudolfínské Prahy. Loutková hříčka plná inteligentního humoru v režii Karla Brožka, oslavující pražské legendy sklidila úspěch nejen díky preciznímu scénáři Věry Eliáškové, ale svůj podíl si připsal také skladatel hudby, jak psala kritika.

Rok 1997 Jaromír Vogel strávil „tvůrčím duchem“ ve Slezském divadle Opava. Během jediné sezóny obdařil svým skladatelským uměním hned tři inscenace. Prvním počinem byla hudba k pohádce po děti *Princ Hajaja*, kterou napsal a režíroval Drahomír Ožana. Následoval hudební doprovod ke komedii českého herce a dramatika Antonína Procházky s názvem *S tvou dcerou ne*. V pořadí třetí přišla spolupráce na původním americkém muzikálu *Jeptišky aneb Klášterní škola U nesmyslosrdných sester*. Hudební nastudování provedla Jarmila Savická, Jaromír Vogel se ujal instrumentace.

3.6 Instrumentální hudba

3.6.1 Hudba komorní a příležitostná

Rozsáhlou část tvorby Jaromíra Vogela zabírá hudba instrumentální, především symfonická a orchestrální.

V roce 1990 napsal Jaromír Vogel dílo s názvem *Pontifikální preambulum*⁴⁰ věnované Svatému Otci Janu Pavlu II. u příležitosti jeho návštěvy České republiky. Za tento dar si skladatel od papeže vysloužil požehnání a děkovný dopis.⁴¹

Na objednávku Pražské židovské obce složil *Juditinu píseň*. Dílo inspirované biblickou starozákonní tematikou zaznělo u příležitosti znovuotevření Pinkasovy synagogy v Praze v roce 1996. Sólový part na violoncello přednesl Doc. Jiří Hošek.

V roce 2001 si mohlo publikum vyslechnout hned dvě skladby z pera Jaromíra Vogela na hudebním festivalu Nekonvenční žižkovský podzim. Orchestrální díla *Jom Kipur* a *Sarah* nastudoval soubor Virtuosi Pragensis se třemi sólovými výkony – Alexander Shonert na housle, Pavla Jahodová – Vondráčková na harfu a Michal Kostiuk na klarinet.

U příležitosti třetího výročí vstupu České republiky do Evropské unie zkomponoval Vogel skladbu *Hudba pro Evropu* pro harfu a smyčce, kterou provedl soubor Collegium Bohemia v roce 2007 v prostorách Státního zámku v Litomyšli.

O rok později, proběhla premiéra díla *Davidův žalm* pro komorní orchestr a mluvené slovo v sále Martinů v Lichtenštejnském paláci na Malostranském náměstí v Praze. Recitoval Jan Kačer.

V roce 2009 v jezuitském klášteře v Kutné Hoře poprvé zazněla skladba pro tři harfy *Píseň o radosti*. V následujícím roce proběhla premiéra skladby s názvem *Menora* pro stejné nástrojové obsazení u příležitosti unikátního projektu *Zpráva o Akci K*.⁴² na Novoměstské radnici v Praze.

3.6.2 Symfonická a orchestrální tvorba

Na důkaz rozsáhlosti a rozmanitosti skladatelovy tvůrčí invence jsem do této samostatné kapitoly vybrala tři monumentální díla, která svým rozsahem a zároveň posláním v sobě ukrytým tvoří základní pilíře jednoho zásadního období umělcovy tvorby. Skladby *Yad*

⁴⁰ Pontifikální = papežský; vše, co se týká papeže, preambulum (z lat. preambulus) = úvodní, zpravidla slavnostní část textu nějakého písemného dokumentu (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Preambule>)

⁴¹ Kopie děkovného dopisu papeže Jana Pavla II. viz Příloha č. 6

⁴² Putovní výstava připomínající hromadné zatčení příslušníků mužských řeholních řádů v bývalém Československu v noci ze 14. na 15. dubna 1950

Vashem, Missa Ecumenica a *Chaim be Tikva* si rozhodně zaslouží delší pozastavení a hlubší rozbor.

3.6.2.1 Yad Vashem

Dne 4. prosince 2005 se v Jeruzalémské synagoze v Praze uskutečnila světová premiéra symfonické básně **Yad Vashem** na památku obětí holocaustu. Námět našel Jaromír Vogel při návštěvě stejnojmenného památníku v Izraeli a její zkomponování odstartovala příležitost výročí konce druhé světové války.

Skladba o třech částech byla napsána pro rozšířený symfonický orchestr v počtu 73 hudebníků, smíšený pěvecký sbor, dětský sbor, sólové hlasy a dětské trio. Dílo nastudoval a provedl ruský dirigent Vjačeslav Grochovsky.

„Dílem připomínajícím tehdejší křivdy a násilí, spáchanými na jednom národu chce skladatel vyjádřit svůj nesmiřitelný postoj k násilí všeobecně, v jakékoliv době, formě a proti komukoliv“, píše autoři žádosti o finanční podporu hudebního projektu Jaromíra Vogela.⁴³ Celkovou myšlenku a umělecké poslání pak shrnuli do slov: *„Autor zamýšlí své dílo jako nadčasové, které i současné mladé generaci sdělí, že žádné problémy se nesmí řešit násilím a že životní potřebou a zároveň nutností lidstva je vzájemná snášenlivost bez ohledu na národnost a náboženství.“*⁴⁴

Celý projekt sklídl obrovský ohlas nejen u posluchačů, ale především u znalců v hudebních kruzích, a tak na základě jeho realizace Jaromír Vogel obdržel cenu **Euro Pragensis Ars**.

Symfonická báseň **Yad Vashem** byla dedikována Siru Nicolasu Wintonovi, od něhož pak autor obdržel ručně napsaný děkovný dopis⁴⁵ a od té doby se datuje jejich vzájemná písemná korespondence. V současné době jsou manželé Vogelovi ve styku i s několika tzv. Wintonovými dětmi, které jsou pravidelně zvány na všechny akce pořádané občanským sdružením Muzika Judaika.

⁴³ <http://nassmer.blogspot.com/2011/07/nickyho-kseft.html>

⁴⁴ <http://nassmer.blogspot.com/2011/07/nickyho-kseft.html>

⁴⁵ Viz Příloha č. 5

3.6.2.2 Missa Ecumenica

O rok později 11. září 2006 ve Smetanově síni Obecního domu v Praze proběhla světová premiéra unikátního uměleckého projektu s názvem **Missa Ecumenica**. Dílo bylo provedeno u příležitosti 5. výročí teroristického útoku na USA jako připomínka obětí a pozůstalých. Úvodního slova se ujal bývalý primátor hlavního města Prahy MUDr. Pavel Bém, který zároveň celou akci zaštil.

Dílo o třech částech zahrál Český symfonický orchestr pod taktovkou Jiřího Petrdlíka. Smíšený sbor řídil Jan Svejkský, režie, choreografie a multimediální vizualizace se ujala Zdeňka Čechová. Skladba pro sólisty, dětský sbor, smíšený sbor, symfonický orchestr, etnické nástroje, malý vojenský dechový soubor a recitaci spojuje latinské a pravoslavné liturgické texty s hebrejsky a česky zpívanými žalmy, gospelem, instrumentální a etnickou hudbou.⁴⁶

Název díla s přívlastkem ekumenická svůj původ rozkryje až v závěrečné části mše (*Agnus Dei, Hosana, Kyrie, Benedictus, Ecumena*), kde autor hudby vyjadřuje optimismus v touze po zemi bez válek a násilí, kde panuje vzájemné porozumění, dobro vítězí nad zlem; země bez náboženských rozdílů a sporů, kterou nazývá *Ecumena*.

V první části (*Genesis, Gloria, Barchu, Dies Irae*) autor zhudebnil pocity utrpení nad ztrátami a oběťmi válečných hrůz. Ve druhé větě (*Kadish, Psalm 143, Psalm 102, Credo, Psalm 15*) hudebně vychází ze synagogálního zpěvu.

Umělci se společně pokusili o projekt spojující hudbu s obrazem, který byl souběžně promítán na plátno za orchestrem. Pro vizualizaci použila její autorka různé počítačové efekty a animace složené z autentických záběrů, obrazů výtvarníka Zdeňka Hajného a vlastních originálních kreací.

Celý projekt byl svým monumentálním charakterem přirovnán k symfonické básni starých mistrů, která má mezinárodní přesah a díky užití vizualizací na velkoplošné projekci i nadčasový obsah.

⁴⁶ <http://www.vogelavos.cz/zivotopis.php>

3.6.2.3 Chaim be Tikva

I v následujících letech navázal Jaromír Vogel na téma židovství a plně rozvinul tento námět v díle **Chaim be Tikva**, které se stalo prvním projektem organizovaným sdružením Muzika Judaika v čele s koordinátorkou a producentkou Blankou Vogelovou.

Symfonická svita **Chaim be Tikva** byla věnována památce obětí šoa⁴⁷ a zachránci 669 židovských dětí z Čech na začátku 2. světové války Siru Nicholasu Wintonovi. Zároveň připomíná hrůzy nejtemnějšího období židovské historie, které si vyžádalo více než šest miliónů nevinných lidských životů.

Dílo je rozčleněno do čtyř vět propojených intermezzy, která tematicky rozpracovávají ideový podtext celé skladby. Pro zjemnění a větší naléhavost sdělení ve spojujících částech využil autor dětské kvarteto v kombinaci s virtuózním triem.

První věta nese název *Život s Davidovou hvězdou* a již od prvních tónů dává tušit nastupující nářek a utrpení. Obsahem počáteční věty je téma zbavování lidských práv pod hlavičkou norimberských zákonů, kdy byli Židé nuceni vzdát se svých dosavadních životů a pod hrozbou smrti nosit na prsou Davidovu hvězdu.

Druhá část *V ghettu* líčí deportaci Židů do ghatt a jejím hlavním motivem je snaha zachovat si kulturní cítění i přes tíživé podmínky, ve kterých zajatci balancovali na hranici života a smrti. Větě dominuje téma naříkajících matek a úryvky dětských melodií.

Ve třetí části s názvem *Transport* se autor hudebně vrací ve vzpomínkách na domov, které zde evokují ponuré a lyrické motivy klezmerských houslí. Na závěr zazní smuteční pochod.

Závěrečná čtvrtá věta *Naděje* (hebrejsky Hatikva)⁴⁸, je silně ovlivněna českou lidovou písní. Jaromír Vogel je přesvědčen, že izraelská hymna obsahuje stopy českého folklóru, a tak ve stejnojmenné závěrečné větě i on zpracovává podobný motiv. Finále celé suity proto vyznívá optimisticky a vrcholí chorem andělů Aleluja.

Projekt podpořili a zaštitili: předseda vlády české republiky Petr Nečas, Velvyslanectví státu Izrael, senátor Tomáš Töpfer, Centrum Franze Kafky, Ethno radio, sir Nicholas Winton,

⁴⁷ holocaust

⁴⁸ Název izraelské hymny

Škola Nicholase Wintona v Kunžaku, Konzervatoř a Vyšší odborná škola Jaroslava Ježka, Arnošt Lustig⁴⁹, Židovská obec, Židovské muzeum, Základní škola Nicholase Wintona v Kunžaku, Státní konzervatoř Praha a další.

V době, kdy se objevují konspirační teorie a nesmyslné zpochybňování válečných hrůz, či popření holocaustu ultrapravicovými a neonacistickými skupinami, se Jaromír Vogel pokusil vytvořit dílo, které by tyto události připomnělo a zároveň uctilo památku všech obětí. Svůj obdiv vyjádřil také osobnosti Sira Nicholase Wintona, kterému celou skladbu věnoval.⁵⁰

Obnovená premiéra tohoto velkolepého díla je plánována na 4. srpna 2012 v Dvořákově síni pražského Rudolfinu v rámci zahájení letošního ročníku festivalu *Lesní roh Praha 2012*, zároveň bude uvedeno jako závěrečný koncert 19. ročníku Mezinárodního festivalu komorní hry *Ameropa*. Na tomto projektu spojila své organizační a finanční síly občanská sdružení Cornissimo Prague, Ameropa a Muzika Judaika.

Mimořádný koncert bude tentokrát uveden pod názvem *Mazkaret – Tikva le Chaim*, v překladu z hebrejštiny *Vzpomínka – Naděje na život* pro symfonický orchestr, smíšený pěvecký sbor, dětský sbor, sólový lesní roh a vokální a instrumentální sólisty.

K provedení symfonie je kromě orchestru Camerata filarmonica Bohemia přizván také německý pěvecký sbor Kammerchor Freiburg, smíšený sbor pražského Hlaholu, komorní sbor La Gioia a dětský pěvecký sbor Camerata Praha. Dirigovat budou Vadim Mazo a Jiří Havlík.

Organizátoři projektu si kladou za cíl podpořit stále více aktuální myšlenku tolerance, humanity a spolupráce a ztvárnit toto mezinárodní poselství co nejmotivnějším uměleckým způsobem. V neposlední řadě se jedná o jedinečnou příležitost, jak přiblížit židovskou hudbu a kulturu širším řadám posluchačů.

3.7 Židovská hudba

V posledních letech se Jaromír Vogel, až na výjimky, téměř výhradně věnuje komponování židovské hudby. Tento žánr v jeho tvorbě zaujímá výsadní postavení, a co se týče počtu a

⁴⁹ Kopie záštity symfonické suity Chaim be Tikva viz Příloha č. 7

⁵⁰ Kopie děkovného dopisu Sira Wintona viz Příloha č. 5

rozsahu skladeb, zabírá největší místo. Hlavní inspiraci skladatel nalézá v hudbě východoevropských Židů.

3.7.1 Historie židovské hudby

V dnešní podobě, tak jak ji známe, je židovská hudba směsicí různých stylů a národních charakterů. Z dochovaných pramenů je zřejmé, že i Židé zpívali lidové písně při všech možných událostech každodenního života, např. milostné, svatební, pohřební, pijácké a další.

Židé se v diaspoře⁵¹ rozptýlili po celé Evropě a jejich hudba se pozvolna začala mísit s hudbou toho kterého národa, v němž se usadili. Tak se postupně vyvinul dnešní jazyk *jidiš*, který vznikl z původní hebrejštiny v kombinaci se středoněmeckou spisovnou němčinou a různými románskými a slovanskými jazyky. V *jidiš* mluvili a zpívali východoevropští Židé.

Z židovské hudby lze vycítit dva odlišné inspirační proudy, které vytvářejí její současnou podobu, znějící cize evropskému uchu. Prvním z pramenů je orientální původ, jehož melodie jsou postaveny na mollovém tónorodu a častém užívání církevních módů. Tyto tóniny znějí většinou pochmurně, jsou základem tesklivých nálad, vyjádřením bolesti a smutku.

Druhým pramenem jsou východoevropské písně, zejména z oblastí Ukrajiny, Ruska, Srbska, Arménie, Rumunska, Moldavska, Litvy, Běloruska, Maďarska, Polska, ale také Čech a Moravy.

3.7.2 Atributy židovské hudby

V židovské hudbě hrají nejdůležitější roli intervalové kroky. Základem pro nezpěvné melodické postupy jsou intervaly zvětšené kvarty a zvětšené sekundy, které se v hudbě kryjí s cikánskou tóninou. Zejména zvětšené sekundy jsou typickým atributem orientální hudby, jež starohebrejský zpěv pokládá za obligátní. Orientálnímu charakteru napomáhá také sestupná chromatika a zejména odlišné ladění, které stejně jako např. hudba arabská či indická uznává čtvrttónovou soustavu.

⁵¹ Označení pro (etnickou) skupinu lidí, která je násilně přinucena emigrovat z vlastní země. Židovská diaspora trvala v letech do 70 n. l. do 1948.

Melodie bývá často propletena ozdobami, odkazujícími na starý synagogální zpěv, jehož základem byla melismata na neurčitých hláskách. Postupně se začal zpěvní hlas zjednodušovat a ozdoby byly vkládány do instrumentálních partů. V dnešních úpravách nalézáme zejména glissando, nátryl, příraz, či trylek.

Postupem času se orientální obraty začaly pomalu vytrácet a byly nahrazeny durovým akordem. Také melodie byly oděny do „evropštějšího“ hávu, ve kterém odhalily periodicitu a symetričnost. Zřejmý vliv na tuto transformaci měla německá kultura.

3.7.3 Klezmer

Slovem *klezmer* bývá v jazyce jidiš označována židovská instrumentální hudba východní Evropy. Původ slova je složeninou hebrejského *klej* (nástroj) a *zemer* (píseň), kterou lze doslova přeložit jako *hudební nástroj*. Od 16. století byli tímto pojmem označováni židovští hudebníci v diaspoře.

Klezmeři hráli v životě východoevropských Židů nepostradatelnou roli, protože hudba byla spojena se všemi svátky a událostmi náboženského roku, stejně tak tvořila základ židovské kultury. Lidé chápali hudebníky jako představitele vlastního národa, nacházeli v jejich hudbě útěchu, čerpali sílu a energii pro každodenní život.

Obsazení kapely sestávalo zpravidla ze sedmi až dvanácti hudebníků, kteří ovládali hru na smyčcové, dechové a bicí nástroje. Typickými nástroji každého tělesa byly: housle, basa, trumpet, flétna, cimbál, bicí, nezřídka se hrávalo na pozoun, klarinet, či cello. Nejvýsadnější postavení však zaujímalo trio cimbál, housle, klarinet.

V průběhu 19. stol. vymizela tradice cimbálu a své pevné místo si vydobyl klarinet, který postupně vytlačil housle na druhé místo. Přesto se dodnes housle mohou pyšnit nejružnějšími přívlastky, metaforami a obdivnými příklady. Asi nejznámějším zůstává anonymní výrok: „*Židovské srdce jsou housle.*“

Z tohoto a jiných důvodů jsem si pro účely analytické části své práce zvolila komorní skladbu Jaromíra Vogela pro housle a klavír s názvem *Menora*. V její melodice, rytmice a harmonii

spatřují zhudebněnou duši židovství se všemi atributy, které tuto originální hudbu vyjadřují, a které byly popsány výše.

3.7.3 Menora

Skladbu Menora, pojmenovanou podle nejznámějšího židovského symbolu – sedmiramenného svícnu, napsal Jaromír Vogel pro housle s doprovodem klavíru. Toto komorní dílo nese všechny znaky židovské hudby, ale především reprezentuje umělcovu citlivou duši a plně vyhraněný tvůrčí postoj k tomuto žánru.

Přestože dílo nesleduje konkrétní mimohudební program, lze z něj vycítit určité sdělení, jehož význam se odráží v hudebním obsahu díla. Prim hrají tesklivé housle, které nejlépe dokáží popsat nuance skladatelových nálad, podpořené klavírním doprovodem, zcela korespondujícím s lyrickou polohou strunného nástroje.

Skladba je psána v sonátové formě o dvou základních tématech. V expozici zaznívá hlavní a vedlejší téma, obojí v tónině c moll. V úvodu se nejprve objevuje dvakrát opakovaný stejný osmitaktový motiv (díly A a B, takty 1 – 16), který navozuje celkově pochmurnou náladu, jež je navíc podtržena unisonem. Poté nastupuje hlavní téma (písmeno C) a práce s původním motivem (písmeno D) v taktech 17 – 32. Ukázka: hlavní téma (písmeno C).

15

Pno

Vln

mp

f

arco

C

2

19

Pno

Vln

23

Pno

Vln

D

D

Písmeno E (33 – 40) je spojkou mezi hlavním a vedlejším šestnáctitaktovým tématem, jehož nástup předznamenává klavírní part (písmeno F, takty 41 – 48), po osmi taktech podpořený houslemi, umocňujícími melodii v unisonu (písmeno G, takty 49 – 56). Ukázka: vedlejší téma (písmeno G).

Písmena I a J lze považovat za závěrečné téma expozice. V písmenu K (81 – 88) se opakuje úvodní osmitaktové téma skladby, které otevírá druhou část a které by se dalo považovat za vstupní úsek provedení. Následuje odlehčená fáze práce s hlavním hudebním materiálem, kdy skladatel neklade příliš velké nároky na složité harmonické ani technické postupy. V taktech 104 – 107 zaznívá zřejmý „rozhovor“ mezi nástroji, který následován kadencí (písmeno M – houslová kadence ad libitum) tematicky uzavírá druhou část a tvoří návratový úsek provedení, logicky směřující k závěrečné části skladby. Ukázka „Rozhovor nástrojů“.

The image shows two systems of musical notation. The first system, labeled '101', features a piano (Pno) part with a complex harmonic structure in the right hand and a rhythmic bass line in the left hand. The violin (Vln) part is mostly silent, with a few notes in the final measure. The second system, labeled '105', shows the piano part with a prominent arpeggiated figure in the right hand and a simple bass line in the left hand. The violin part has a melodic line in the first two measures and is silent thereafter.

Po stránce harmonické není skladba příliš rozvinutá. Všechny části jsou psány v tónině c moll, nejčastěji autor užívá c moll harmonickou se svým typickým jeden a půl tónovým krokem. Ani provedení nepřináší změnu tóniny, téma je zpracováno spíše rytmicky a melodicky.

Písmeno N (114 – 121) lze chápat jako spojku mezi provedením a reprízou, jež nastupuje písmenem O. Závěrečnou část skladby tvoří zkrácená verze úvodního motivu (122 – 129) a hlavního tématu (130 – 143), vedlejší téma je zcela vynecháno. Celé dílo uzavírá krátká pětitaktová coda (144 – 148).

Hudební ukázka skladby Menora je k poslechu na přiloženém CD (Příloha č. 9). Houslový part nastudoval a nahrál světoznámý interpret Alexander Shonert, ruský houslista židovského původu, žijící v České republice, laureát světové soutěže židovských umělců v Berlíně, jehož jedinečné virtuózní podání je ukázkou originálního pojetí hudebního materiálu, který i pro neškolené ucho vyznívá zcela autenticky a přesvědčivě. Klavírního doprovodu se zhostila houslistova matka Natalie Shonertová.

4 Jaromír Vogel – sběratel

Jaromír Vogel je po celý život vášnivým sběratelem. Od svých mladých let sbírá všelijaké předměty a zdobí jím svůj vršovický byt, který při samotném vstupu připomíná malé soukromé muzeum.

Na stěnách visí sbírka fajfek, které nashřádal během svého dlouholetého kuřáckého období. Fajfka patřila k jeho image a nikdo si Jaromíra Vogela ani nedovedl představit bez ní. Bohužel, anebo bohudík, kvůli zdravotním problémům musel od bafání upustit. Sběrka však zůstala a několik desítek různých exemplářů se dodnes pyšně vystavuje nad pohovkou v obývacím pokoji.

Nemalou část bytu zabírají knihovny s cennými výtisky, které jsou vyjma toalety umístěny v každé místnosti. Stejně tak i rozsáhlá sbírka hudebních nástrojů, na niž je majitel právoplatně pyšný.

Své první nástroje začal shromažďovat na začátku 70. let, kdy ho doslova pohltila renesanční hudba a následně svou lásku přetavil v hudební těleso **Ala Bohemica**. Uskupení interpretovalo původní hudbu starých mistrů, proto bylo nutné hrát na dobové nástroje, aby se co nejvíce přiblížili originálnímu zvuku.

Některé nástroje Jaromír Vogel našel v antikvariátech, jiné na půdách svých přátel a známých, některé posbíral na cestách, další si nechal vyrobit na zakázku tak, aby co nejlíže připomínaly nástroje původní. Umně vyrobené repliky vytváří dokonalou iluzi starých časů a dávají jeho majiteli vzpomenout na dobu, kdy se rozeznávaly pod rukama amatérských muzikantů.

Obecně lze sbírku rozdělit do pěti velkých skupin na nástroje smyčcové, drnkací, dechové, bouchací a klávesové. Mezi kuriozity řadí Jaromír Vogel trojici *violinofon*, *tubafon* a *falusofon*⁵². Jedná se klasické nástroje, na které se hraje obvyklým způsobem, obdařené navíc troubou, takže se mění celková barva a zvuk.

⁵² Nástroj záhadného původu, který svým tvarem nápadně připomíná mužský pohlavní úd. Termín vymyslel Jaromír Vogel.

Z dalších pokladů své sbírky její majitel jmenuje a nadšeně popisuje *serpent*⁵³, který se používal hlavně v renesanci, *cistra* – současník loutny a kytary, renesanční *pumort* a *tarakava* neboli jeden z předchůdců hoboje a současník *šalmaje*⁵⁴. Dále předvádí *kornamusu* a *mirlitón*, které znějí podobně jako hřeben a předchůdce klarinetu *šalimó*.

Z lidových nástrojů názorně ukazuje ruskou *dombru*⁵⁵, lidové housličky *dyndy*⁵⁶, *pošetky*⁵⁷, *kobzu*⁵⁸, *reketle*⁵⁹, *vozembouch*, *rebab*⁶⁰ a židovský *šofar*⁶¹, který si nechal speciálně vyrobit do svých *Pašijových her*.

Úplný přehled nástrojů uvádím v Příloze č. 4. Všechny instrumenty lze zapůjčit k filmovým, televizním, reklamním, soukromým či jiným účelům a objednat na webových stránkách **www.vogelavos.cz**, kde jsou exponáty vyobrazeny na fotografiích.

V poslední době Jaromír Vogel rozšiřuje svou sběratelskou vášeň o další sortiment, tentokrát ptactvo. Nápad se zrodil již v roce 1988, kdy se svou bývalou ženou Drahomírou uváděli pořad *Ptačí muzicírování* v pražském domě kultury na Homolce v Motole.

*„Všechno vzniklo od mého jména. Řekl jsem si, že je v uměleckém a sportovním světě mnoho lidí s „ptačími“ jmény, a to byla jedna z myšlenek scénáře – pozvat lidi, jako fotografa Ptáčka, sportovce manžele Ptáčkovi, režiséry Papouška a Vorlička do jedné voliéry. Nakonec ne všichni mohli a byli v Praze, ale i přes to měl pořad ohlas.“*⁶²

V současnosti se Jaromír Vogel společně se svou ženou Blankou snaží oprášit původní myšlenku a navázat na úspěšný projekt z minulosti.

⁵³ Viz str. 9

⁵⁴ Nástroj, na který se hrálo jen v Německu u Pobaltských Slovanů.

⁵⁵ Dvou až čtyřstrunná loutna, symbol kazachstánské tradiční hudby, rozšířená po Centrální Asii (<http://www.world-music.cz/nastroje/detail/id/113-dombra>)

⁵⁶ Viz str. 11

⁵⁷ Viz str. 9

⁵⁸ Drnkací nástroj podobný citeře užívaný zejména v oblasti Ruska, Ukrajiny, Srbska

⁵⁹ Dřevěný dechový nástroj s dvojitým plátkem užívaný v 16. a 17. stol.

⁶⁰ Smyčcový strunný hudební nástroj persko - arabského původu (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rebab>)

⁶¹ Viz str. 20

⁶² Novinový článek ze soukromého archivu Jaromíra Vogela

5 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo seznámit veřejnost a potažmo potenciální posluchače s životem a dílem hudebního skladatele Jaromíra Vogela, který je v současnosti jediným autorem v České republice, který komponuje ve stylu židovské hudby.

Pravidelně jsem docházela na osobní konzultace, při nichž jsem získávala materiály pro svou práci, které jsem následně zpracovávala chronologicky tak, aby přehledně zapadala do souvislostí na časové ose skladatelova života.

Cenné informace a zejména pak doplňkové materiály, jako např. hudební nosiče, pozvánky na kulturní akce pořádané občanským sdružením Muzika Judaika či kopie osobní korespondence Jaromíra Vogela mi ochotně poskytovala jeho žena Blanka.

K dispozici jsem měla rovněž složku ze soukromého archivu manželů Vogelových, obsahující množství novinových výstřižků, článků a rozhovorů, recenzí, plakátů a především nepřeborný počet fotografií, zachycujících důležité momenty v umělcově životě. Z těchto zdrojů jsem čerpala při popisu jednotlivých událostí a vybírala díla, která měla zásadní vliv na umělcovu kariéru.

Z rozsáhlého notového archivu jsem do praktické části své práce vybrala komorní dílo s názvem *Menora*, které mě zaujalo na první poslech a domnívám se, že dokonale reprezentuje židovskou duši Jaromíra Vogela, jehož rukopis je v tomto případě velmi osobitý a zcela nezpochybnitelný.

Jaromír Vogel byl za svou tvorbu vyznamenán Diplomem Franze Kafky, který mu udělil Evropský kruh Franze Kafky Praha a Cenou Gustava Mahlera od Evropské unie umění. Je držitelem Světové ceny Antonína Dvořáka udělované Masarykovou akademií umění a zároveň ceny Euro Pragensis Ars.

Na základě těchto skutečností, a zejména při bližším seznámení s tímto dosud nedoceneným umělcem, jsem se rozhodla napsat tuto bakalářskou práci, protože žádná jiná souvislá publikace o Jaromíru Vogelovi dosud neexistuje.

Průřez autorovou tvorbou reprezentovanou ukázkami z jednotlivých tvůrčích období je zaznamenán na příloženém CD.

Použitá literatura a prameny

Seznam použité literatury

BRANBERGER, J. *O hudbě Židů. Kulturně historická skizza*. 1. vyd. Praha: Nákladem spolku českých akademiků – Židů, 1904. 56 s.

OTTENS, R., RUBIN, J. *Klezmeři*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s. r. o., 2003. 272 s. ISBN 80-7319-027-3

ZENKL, L. *ABC hudebních forem*. 2. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1990. 256 s. ISBN 80-7058-174-3

Seznam použitých elektronických pramenů

<http://www.vogelavos.cz/zivotopis.php>

<http://www.vogelavos.cz/diskografie1.php>

<http://www.vogelavos.cz/tvorba.php>

<http://www.vogelavos.cz/tvorba.php>

<http://www.vogelavos.cz/tvorba.php>

<http://www.vogelavos.cz/tvorba.php>

http://www.sarbilach.cz/?page_id=2

<http://www.vogelavos.cz/judaika/projekty1.php>

http://www.culturenet.cz/index.php?cmd=page&id=49&news_id=5988

http://www.novomestskaradnice.cz/program/zprava_o_akci_k/

<http://www.ekumenickarada.cz/index.php?ID=758>

<http://blog.sdh.cz/?a=4&id=173&SSID=75445675cd7f4c77322759763c9ea1a7>

<http://www.fdb.cz/film/9283-jak-rodí-chlap.html>

<http://www.fdb.cz/film/59395-stopý-po-hvezdach-traces-of-stars.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Preambule>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rebab>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10168867120-putovani-za-pisnickou/2754-skripsy-nebo-dyndy/>

<http://nassmer.blogspot.com/2011/07/nickyho-kseft.html>

<http://www.world-music.cz/nastroje/detail/id/113-dombra>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Kobza>

http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=79384&title=raket&s_lang=2

Video prameny

http://www.mozaikatv.cz/index.php?option=com_hwdvideoshare&task=viewvideo&Itemid=44&video_id=169

Osobní rozhovory s Jaromírem Vogelem

Emailová korespondence s Blankou Vogelovou

RESUMÉ

The theme of this bachelor's thesis was focused on introducing the character of Jaromir Vogel by biographical facts and other interesting stories connected with the principal phases of his life. I also intended to familiarize the potential target audience with the works of Jaromir Vogel who is currently the only music composer in the Czech Republic specialized in Jewish music. The second section of my thesis was a practical part. I turned my attention to the analysis of a short piece of Jewish music where I described most of the features of this particular kind of music. The track can be found on the CD enclosed.

Soupis příloh

Příloha č. 1: Notový zápis skladby Menora pro housle a klavír

Příloha č. 2: Přehledný seznam děl Jaromíra Vogela podle žánrů

Příloha č. 3: Hudba vydaná na CD

Příloha č. 4: Seznam hudebních nástrojů ze sbírky Jaromíra Vogela

Příloha č. 5: A Děkovný dopis Jaromíru Vogelovi od Sira Nicholase Wintona

B Ručně psaný soukromý dopis od Sira Nicholase Wintona

Příloha č. 6: Děkovný dopis od Svatého Otce Jana Pavla II.

Příloha č. 7: Záštitu díla Chaim be Tikva od Arnošta Lustiga

Příloha č. 8: Fotodokumentace

Příloha č. 9: CD s nahrávkami Jaromíra Vogela:

Stopa 1 – Menora (Baruch Hashem I., hudba Jaromír Vogel, hrají Alexander Shonert – housle, Natálie Shonertová – klavír)

Stopa 2 – Ferda v pudru (Písničky pro děti; hudba Jaromír Vogel, text Ondřej Suchý, zpěv Jitka Molavcová)

Stopa 3 – Můj miláčku (Myslím-li na vás; hudba Jaromír Vogel, text Jan Lucemburský, zpěv Jaromír Vogel, Lenka Pecharová, hraje Ala Bohemika)

Stopa 4 – Šarbilach (Baruch Hashem I.; živá nahrávka z festivalu Nekonvenční žižkovský podzim)

MENORA

Jaromir V O G E L

A Allegretto ma non troppo 100 MM

Piano

Violin

6

Pno

Vln

B

11

Pno

Vln

15

Pno

Vln

C

arco

f

19

Pno

Vln

tr

23

Pno

Vln

tr

D

D

26

Pno

Vln

31

Pno

Vln

E

E

35

Pno

Vln

40

Pno

Vln

F

45

Pno

Vln

G

ad lib flagioletto

50

Pno

Vln

55

Pno

Vln

H

59

Pno

Vln

tr

63

Pno

Vln

I

sul pont.

p

66

Pno

Vln

tr

71 J

Pno

Vln *sul tasto marcato*

77

Pno

Vln *f*

81 K

Pno

Vln K

87 L

Pno

Vln L *pizz.*

92

Pno

Vln

ff sfz *arco* *con sempre* *solo marcato* → (V oktávách a v nejbasovější poloze)

96

Pno

Vln

101

Pno

Vln

105

Pno

Vln

109 *8va* **M** **N**
Pno cromaticamente violino cadenza
Vln **M** violino cadenza
in Ciu **N**

116
Pno
Vln

122 **O**
Pno
Vln **O**

125
Pno
Vln

128

Pno

Vln

Musical score for measures 128-131. The piano part features a complex texture with chords and tremolos in the right hand, and a melodic line in the left hand. The violin part has a melodic line with a long note in the first measure and a tremolo in the second measure.

132

Pno

Vln

Musical score for measures 132-135. The piano part continues with chords and tremolos. The violin part features a tremolo in the first measure and a melodic line in the second measure.

136

Pno

Vln

Musical score for measures 136-138. The piano part has a melodic line in the right hand and a tremolo in the left hand. The violin part has a long note in the first measure and a tremolo in the second measure.

139

Pno

Vln

Musical score for measures 139-142. The piano part features chords and tremolos. The violin part has a melodic line with an accent mark in the second measure.

143

Pno

Vln

8va

tr

146

Pno

Vln

8va

AD LIB. dohra

Cm%

Příloha č. 2

Přehledný seznam děl podle žánrů

Hudba inspirovaná renesancí:

Inspirenes, Gemini, Jak se Vám líbí, královno Mab, Myslím-li na Vás, Homage to Shakespeare

Hudba inspirovaná židovstvím:

Baruch Hashem I-V, Devět bran, Biblické písně, Jewish Melodies I-IV

Vážná hudba:

Missa Ecumenica, Judita a Holofernes, Klaunovo odpoledne, Sarele, Yad Vashem, Noc ve Zwingeru, Král David, Menora, Chaim be Tikva

Melodrama:

Davidův žalm

Divadelní a muzikálová tvorba:

Esther (muzikál), Muži v ofsajdu, Hlupák Gimpl, Šarbilach, Nechaj si tu nevěstu, pane Posiles, Oidipus vladař, Antigona, Pan Biederman a žháři, Šopalovičovo kočovné divadlo, Zelačka, Romeo a Julie, Oženit se je vždycky riziko, Teatrum Pasionale, Královna Koloběžka, Cínový voják, Sněhová královna, Golem, Rabbi Löw a Rudolf II., Asagao, Pan Tovje vdává dcery, Yotam – věčné dítě, Všechny ženy by vraždily, Pocta detektivkám, Ukradený měsíc, Sentimentální výchova, Princ Hajaja, Šimon, Pocta Michelangelovi, Za těma očima je taky dítě

Filmová a televizní tvorba:

Súdím ťa láskou, Žádná ovečka nepřichází, Lekce z přítomnosti, Slunečnice, Přezůvky štěstěny, Jak rodí chlap, Epilog, Pohádka o zasloužilém vrabci, Omyl, Píseň o lítosti, Anička s lískovými oříšky, Seriál Holocaust, Tuzemský konzumní, Stopy po hvězdách, České sklo, Přežili jsme, Promiňte, Semtex story, Setkání s Bertou Suttnerovou, Pohádka o nosatém kuchárovi a nohatém drotárovi, Pomerančová pohádka, Žlutá pohádka, Liška a vinice, Tři králíci v zimě, Schůzka s paní pohodou, Zjizvená tvář měst, Ralsko v roce 0, Sebeobrana pro každého, Voda na dně, Pocta Santinimu, Cesty naděje, Vítejte do země Izrael, Stát na vlastních nohou, Od sedmi do čtyř, Tri šťastné čerešně, Tanec s čertem, Jak rozezpívat princeznu, Srdce a meč, Dalskabáty, Hrátky s čertem, Karel Hynek Mácha

Orchestrální a instrumentální tvorba, pop music:

Pozdrav swingu, Ptačí holky, Hudba pro ptáčata, Písničky, Písničky pro děti, Kytarovky, Trumpetovky a piánovky, Melodie pro Euridiku

Příloha č. 3

Hudba vydaná na CD :

1. The Best of Jaromír Vogel
2. Homage to Shakespeare
3. Baruch Hashem I-IV (židovské písně)
4. Jewish Melodies I-V
5. Din Torah – The Melodies in the Jewish Spirit
6. L'Chaim – The Melodies in the Jewish Spirit
7. Matana – The Melodies in the Jewish Spirit
8. Mazl Tov – The Melodies in the Jewish Spirit
9. Jewish Melodies – Selected Sound
10. Yad Vashem
11. Anička s lískovými oříšky (hudba ze stejnojmenné televizní pohádky)
12. Biblické písně
13. Der Tag geht auf (Podkladová hudba pro cvičení ČI-KUNG PRO PAU)
14. Hlupák Gimpl
15. Inspirenes (Orchestrálky inspirované renesancí)
16. Gemini (Orchestrálky inspirované renesancí)
17. Intrády a pochody
18. Myslím-li na Vás (písně kapely Ala Bohemica)
19. Melodie pro Euridiku
20. Orchestr Jaromíra Vogela
21. Pocta detektivkám (scénická hudba)
22. Jak se Vám líbí, královno Mab? (scénická hudba)
23. Ptačí deska (písně pro děti)
24. Ptačí holky (písně pro děti)
25. Písničky (písně pro děti)
26. Písničky pro děti
27. Královna Koloběžka I. (hudba ze stejnojmenného muzikálu)
28. Pozdrav swingu
29. Vůz paní Thalie (scénická hudba)
30. Musica Buffa (scénická hudba)
31. Missa Ecumenica
32. Romeo a Julie (hudba ke stejnojmenné divadelní hře)
32. Vogel's Melodies (písně různých žánrů)

Příloha č. 4:

Seznam hudebních nástrojů ze sbírky Jaromíra Vogela

Smyčcové nástroje

Smyčcové nástroje dobové:

Fidula pětistrunná
Niněra
Viola da gamba (alt,
tenor)
Gamba tenorová
Pošetky
Trumšajt

Smyčcové nástroje orientální:

Keniences
Rubeba
Maurská fidula
Rabab soussi

Smyčcové nástroje ostatní:

Housle
Housle Schönbach
Kontrabas
Violinofon

Dřevěné dechové nástroje

Historické nástroje:

Renesanční flétny
Renesanční příčné flétny
Flétna tříklapková
Tarakava
Křivý roh (alt, tenor)
Roketle
Šalmaj vzdušnicová
Pumort
Chalumeaux (soprán, alt,
tenor)
Zobcová flétna
Zobcová flétna sopranino
(C, F)
Zobcová flétna alt
Zobcová flétna tenor
Hoboj barokní

Klarinet barokní
Klarinet dírkový (19.
stol.)

Orientální flétny:

Irské flageoletty
Didjeridoo
Arabská flétna
Asijské flétny

Dřevěné dechové nástroje ostatní:

Pikola
Klarinet (Es, C1, C2)
Klarinet Selmer, Amati
(Bb)
Klarinet altový – basetový
roh
Klarinet basový
Kovový klarinet
Syntetický klarinet
Yamaha
Soprán saxofon
Alt saxofon
Kovové zobcové flétny
(český výrobek)
Pochodové německé
flétny
Okaríny
Kadnéské dudy

Žestové nástroje:

Trumpeta
Křídlovka
Polnice
Trombón
Melofon
Aidovka
Kravský roh
Lovecký roh
Signální roh
Clarina
Šofar
Roh zdobený vrubořezem

Historické a lidové nástroje

Cink rovný
Cink tenor
Serpent
Flétny
Fujary

Bicí nástroje

Melodické:

Xylofon čtyřřadý
Xylofon dvouřadý
Zvonkohry
Tubafon
Rourové zvony
Santur
Cimbál
Metalofon
Kravské zvonce
(oktávová sestava)
Tympány

Orientální:

Tabla
Naqqara
Mluvicí bubny
Darabuka
Zarb (tonbak)
Guero
Tiktiri
Kalimba
Tibetské mísy
Chrastidla (Afrika)
Africké vrtivé bubínky

Ostatní:

Triangly
Bubínek pochodový
Velký buben
Madera
Bič
Guero marakas
Tom-tom
Tom (vyšší, hlubší)
Flexaton
Vibraslap
Templbloky
Tymbál

Činele a due
Bar chimes
Tamburíny
Bonga
Rolničky
Plod svatojánského chleba
– šejkr
Kastaněty
Řehťačky
Valchy
Paličky
Píšťaly

Strunné nástroje

Drnkací nástroje:

Citery
Třístrunná srdcová
smyčcová citera
Kobza

Kytary:

Kytara akustická
Kytara akustická 19. stol.
Kytara renesanční
Kytara Gibson
Kytara Ovation
Kytara 12tistrunná
Kytara elektrofonická
Kytara havajská
Kytara dvojkřká
Kytara basová
Kytara basová pětistrunná
Kytara basová
bezpražcová
Loutna
Dobro
Ukulele

Mandolíny a banja:

Mandolína
Mandoloncello
Mandolonbass
Banjo kytarové
Banjo mandolínové
Banjo sopránové
Banjo basové

Orientální, ruské, ukrajinské a tamburašské:

Brač
Hatibuk
Rubab
Sitár
Tampura
Dutar
Lyra
Egyptská harfička
Bottom
Kentab
Balalajka
Tanbur
Simsimiyya
Bandura
Dombra
Sehtar
Cistra

Klávesy a ústní

harmoniky:

Pianino
Elektrofonické piano
Yamaha
Syntetizér
Ústní harmonika
klávesová
Ústní harmoniky

Jihoamerické nástroje:

Jihoamerické flétny
Jihoamerická flétna
basová
Bombo
Kena
Charango
Syrinx
Samponi

ZÁŠTITA SYMFONICKÉ SVITY CHAIM BE TIKVA

Vážím si velice tohoto ušlechtilého projektu svého dlouholetého přítele hudebního skladatele Jaromíra Vogla. Již spoustu let sleduji jeho práci a vážím si ho za jeho snahu šířit židovskou kulturu v hudební oblasti. Vzhledem k tomu, že celý tento projekt je věnován obětem holocaustu a zároveň i dedikován Siru Nicholasi Wintonovi, zachránci 699 židovských dětí před jistou smrtí rád toto dílo i já podpořím.

S. (M) ...
Jaromír Vogel
Chaim Be Tikva

SECRETARIA STATVS

SECTIO DE GENERALIBVS NEGOTIIS

EX AEDIBVS VATICANIS, 9. 5. 1990.

Vážený pane,

Je mi milou povinností poděkovat Vám za dar, který jste věnoval Svatému Otci při jeho návštěvě ve Vaší vlasti.

Svatý Otec, kterého Vaše pozornost velmi potěšila, na Vás vděčně vzpomíná ve svých modlitbách a uděluje Vám i Vaším drahým z celého srdce své apoštolské požehnání.

Mons. Crescenzo Sepe

Adessor

SIR NICHOLAS WINTON MBE
NEW DITTON
PINKNEY'S GREEN
MAIDENHEAD, BERKSHIRE
SL6 6NT
(01628) 626613

26.11.77.

Dear Mr Tofer,

Friends have been in touch
with you on my behalf to thank
you for dedicating your symphonic
poem to me.

I don't often (at 97) write
letters, but hearing you are
not well, I want to thank you
personally & wish you a
speedy recovery.

Yours writes
Nick Winton

SIR NICHOLAS WINTON MBE
NEW DITTON
PINKNEY'S GREEN
MAIDENHEAD, BERKSHIRE
SL6 6NT
(01628) 626613

J. Vogel
Voronezská 330/26
Praha 10,
PSC 101 00
Czech Republic

29/3/11

Dear Mr Vogel

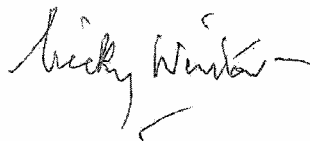
Thank you for your letter of 15th February, regarding a symphony you have composed in my honour. I hope that I will be able to hear it at some point, but I am afraid I will not be able to accept your invitation to attend the Rodolfinum Concert Hall later this year.

At my age I cannot travel easily and any journeys I make are stressful and tiring. I therefore feel I cannot make such a trip to hear your symphony.

However I wish you success with your concert.

Yours sincerely

Sir Nicholas Winton

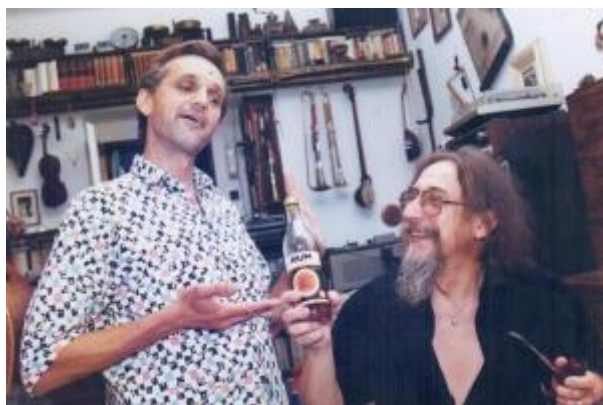
A handwritten signature in cursive script that reads "Nicholas Winton". The signature is written in dark ink and is positioned below the typed name "Sir Nicholas Winton".

Příloha č. 8:

Skupina Faraon (1971)

Dotočná seriálu Tuzemský konzumní s Davidem Vávrou (1993)

JAROMÍR VOGEL

Premiéra díla *Messa Ecumenica* s Varhanem Orchestrovičem Bauerem

Premiéra symfonické suity *Chaim be Tikva* v Betlemské kapli se ženou Blankou (2011)

Příloha č. 9: CD s nahrávkami Jaromíra Vogela:

Stopa 1 – Menora (Baruch Hashem I., hudba Jaromír Vogel, hrají Alexander Shonert – housle, Natálie Shonertová – klavír)

Stopa 2 – Ferda v pudru (Písničky pro děti; hudba Jaromír Vogel, text Ondřej Suchý, zpěv Jitka Molavcová)

Stopa 3 – Můj miláčku (Myslím-li na vás; hudba Jaromír Vogel, text Jan Lucemburský, zpěv Jaromír Vogel, Lenka Pecharová, hraje Ala Bohemika)

Stopa 4 – Šarbilach (Baruch Hashem I.; živá nahrávka z festivalu Nekonvenční žižkovský podzim)